

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ОСОБИСТІСТЬ СТУДЕНТА ТА СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ УНІВЕРСИТЕТУ В СУСПІЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ

1

Збірник наукових праць
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
18 травня 2020 р.

Київ – 2020

УДК 316.61(076.6):378.1

ISBN 978-617-7486-35-9

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Інституту вищої освіти НАПН України
(від 6 липня 2020 р., протокол № 3/4)

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність фактів, імен, географічних назв, цитат, цифрових даних та інших відомостей несуть автори публікацій.

Особистість студента та соціокультурне середовище університету в суспільному контексті. Збірник наукових праць IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. 18 травня 2020 р., м. Київ. – Київ, 2020. – 132 с.

У збірник вміщено матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Особистість студента та соціокультурне середовище університету в суспільному контексті», що присвячені осмисленню стану та проблем студентів у соціокультурному середовищі університету. Рекомендовано для студентів, аспірантів, докторантів, викладачів, науковців.

2

© Колектив авторів, 2020
© ІВО НАПНУ, 2020

З М І С Т

Бабенко М. О., Дуванський В. С. Підготовка інженерів-механіків в сучасних умовах.....	7
Винарчик М. Пріоритетні цілі білінгвальної освіти.....	8
Винник Н. Студентська молодь в освітньому процесі.....	11
Гавлитюк З., Андрійцьо-Рузаєва А. Особливості дистанційного навчання під час карантину студентів українських ЗВО.....	12
Гладка Г. Національне виховання студентської молоді в середовищі університету.....	16
Гурська Л. Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з фінансів, банківської справи та страхування.....	17
Демкова Т. Діалогічне мовлення як складова підготовки професіонала в нефілологічному закладі вищої освіти України.....	20
Дунець Л. Формування особистості студента в соціокультурному середовищі університету.....	22
Дудка Т. Волонтерська діяльність студента як прояв соціальної відповідальності.....	27
Єфімов Д., Агаєва Г. Викладач і студент. Проблема партнерських відносин.....	29
Жабенко О. Студентське самоврядування як середовище формування майбутніх управлінців.....	31
Журенко В. Соціальна відповідальність студента як чинник розвитку його особистості.....	35
Зінченко В. Стан, трансформації, інституційні перспективи суспільного розвитку та системи освіти в умовах «Кризи COVID-19»: глобалістика, Європа, Україна.....	36
Золочевська А., Єфімов Д. Життєві цінності, стратегії, орієнтації сучасного соціуму студентів.....	44
Іванова С. Формування особливостей співпраці представників бізнесу та закладів вищої освіти: проблеми та шляхи вдосконалення.....	46

Коваленко А., Несторук Н. Педагогічний менеджмент: готовність та здатність до інноваційної діяльності.....	49
Коваль О. Комунікативна діяльність ЗВО як чинник формування його іміджу.....	51
Ковтун О., Єфімов Д. Навчання і розвиток студентів нового з-покоління.....	53
Козуля В. Дефініційний аналіз поняття «інклюзії».....	54
Кокоріна Л. Потенціал педагогічних дисциплін в організації дослідницької діяльності здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.....	57
Корнеева Ю. Психологічні аспекти дистанційної освіти.....	59
Костючков С. Вплив біофілософського знання на формування гуманістичного світогляду у майбутніх біологів в умовах сучасного українського вишу.....	60
Кравчук А. Безпековий чинник діяльності ЗВО: виклики сьогодення.....	63
Кропова А., Несторук Н. Технології проблемного навчання як чинник розвитку здобувачів освіти.....	64
Кушнір Т. Життєздатність традиційної лекції в сучасних умовах.....	67
Лавренко О., Несторук М. Подолання зволікань здобувачів освіти в освітньому процесі.....	69
Ломова А., Єфімов Д. Мотивація студентів до навчання педагогічної діяльності.....	71
Муц О. Шляхи формування емоційного інтелекту у процесі професійної підготовки.....	73
Несторук Н. Студіювання оптимізації навчально-виховного процесу сьогодення на засадах сучасних технологій навчання.....	74
Олійник Т. Відкриті освітні ресурси як засіб студентоцентрованого навчання та професійного вдосконалення.....	76
Островська Г. Розвиток особистісного творчого потенціалу: компетентнісний підхід.....	78

Паламарчук О. Залучення викладачів та студентів до врядування як один з показників ефективності діяльності університету.....	81
Парахін А., Єфімов Д. Підходи до навчання, їх зміни й розвиток здобувачів освіти нового покоління.....	85
Придятько І., Несторук Н. Аспекти навчання протягом життя як фактор успіху людини донбаського регіону.....	86
Рябченко В. Протекціонізм некомпетентності в українському суспільстві як чинник демотивації студентів у здобутті ними якісної вищої освіти.....	88
Сало Ф. Зарубіжний досвід розвитку студентського самоврядування.....	92
Сальнікова Н. Діджіталізація навчання в українських ЗВО: проблеми та перспективи.....	94
Скиба Ю. Розвиток духовного потенціалу науково-педагогічного персоналу університетів.....	96
Слюсар В., Зембицький Є. Теорія макдональдизації як постсистемний підхід до аналізу політики вищої освіти.....	98
Слюсар М. Міфотворчість засобами реклами у системі вищої освіти.....	100
Слющинський Б. Міжкультурна комунікація як прояв стану сучасного суспільства.....	102
Стецюк Є. Перспективність та переваги дуальної форми навчання в системі сучасної освіти.....	105
Тепла О. Педагогічні умови формування гуманістичних цінностей у майбутніх аграрників.....	107
Тимофєєва І. Лідерські якості та розвиток позитивних форм поведінки майбутніх учителів початкових класів.....	109
Трима К. Особливості громадських організацій як фактору впливу на вищу освіту в Україні.....	111
Федоренко Н., Черьомухіна О. Формування життєвих стратегій студентської молоді у крос-культурному вимірі.....	113
Фроленкова Н. Концепція SMART-освіти: переваги та особливості реалізації.....	115
Цибулько О. Особистість студента: етнічна культура та глобалізаційні процеси.....	118

Цимбал С.

Інформаційна поведінка студентів закладу вищої освіти в суспільстві знань.....119

Чаплінська О, Дягіль О.

Ненасилля як принцип самоорганізації системи вищої освіти.....121

Чепурна Н.

Особливості дистанційного навчання серед студентів спортивного профілю.....122

Червона Л.

Участь студентів в університетському врядуванні.....124

Чорнойван Г.

Науково-дослідницька діяльність студентів в контексті інтеграції до Європейського дослідницького простору.....129

Чумак М.

Методологічні виміри студентоцентрованого навчання у сучасній вищій школі.....130

УДК 378.1

Цимбал Світлана
кандидат філософських наук,
доцент кафедри менеджменту та
інноваційних технологій соціокультурної діяльності
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

Інформаційна поведінка студентів закладу вищої освіти в суспільстві знань

Сучасна інформаційна поведінка студентів послідовно відображає глибоке протиріччя між потребами «суспільства знань», цілями державних освітніх реформ і розбіжністю наслідків глобальної інформатизації та віртуалізації соціальних комунікацій. У всі часи освітній процес відтворював потреби суспільства, ретранслював культурні переконання новому поколінню через цінності, прийняття певних моделей поведінки, стереотипів, заборон. Сьогодні держава використовує освітні структури, що поширені по всій країні, та охоплюють усіх громадян для формування інформаційної культури, важливою складовою якої визначається інформаційна поведінка. Така стратегія дозволить змінити ціннісні орієнтири розвитку соціуму, сприятиме поєднанню передових досягнень інформаційної епохи та суспільства знань, примножити людський капітал, активізувати процес висхідної соціальної мобільності.

Проблема розробки критеріїв оцінки інформаційної поведінки студентів закладів вищої освіти та ефективних методів її формування привертає значну увагу вітчизняних та зарубіжних дослідників у сфері педагогіки, філософії та інформаційної науки. Співвідношення понять «інформація» та «знання», взаємодія інформаційних ресурсів та джерел академічних знань, розмежування процесів обміну інформацією та обміну знанням набувають актуального значення в науковій полеміці. Система освіти виконує складне завдання: розвивати навички критичного аналізу щодо пошуку, інтерпретації, перетворення інформації в умовах відкритого доступу для всіх до значних об'ємів інформаційних потоків, що супроводжуються інформаційним шумом. Необхідність вивчення інформаційної поведінки визначається існуючими та потенційними негативними наслідками використання інформаційно-комунікаційних технологій для культурного, економічного, політичного життя суспільства.

О. Петрушенко наголошує, «що у свідомості більшості членів суспільства немає чіткої межі між поняттями знання та поінформованість. Часто людину, яка має добру пам'ять та добре поінформована у багатьох сферах, сприймають як знаючу і навіть розумну. ...Навіщо вивчати ті чи інші сфери знання, якщо існує інтернет?»²³⁹. Але треба зауважити, що не вільний доступ до мережі Інтернет став причиною зазначеної ситуації, а відсутність сформованої інформаційної поведінки у користувачів інформаційних ресурсів. Підтримуючи думку авторки про складність (у зусиллях та часі) процесу академічного навчання, наголосимо на зростанні потреб у фундаментальних знаннях на сучасному етапі розвитку технологій.

Інформаційні технології, як складові суспільства знань, впливають на інновації в усіх сферах людської життєдіяльності, змінюючи соціальні, культурні, економічні, політичні реалії. В суспільстві знань присутня складність, нелінійність та невизначеність розвитку соціальних процесів. Глобалізація та сучасні технології перетворюють інформацію на продукт виробництва, змінюючи світову економіку. Як зазначалося в наших попередніх дослідженнях, «глобалізацію окреслюють наступні характеристики: розширення відкритого інформаційного середовища, бурхливе розповсюдження мережевих взаємозв'язків, висока індивідуальна мобільність. За таких умов суспільна увага переноситься з економічного капіталу на людський, на розвиток особистісного потенціалу, основу якого складають культура, символічний простір та інформація.

239Петрушенко О. Поняття «суспільство знань», його аналіз та оцінка. *Humanitarian Vision*. 2016. Vol. 2. P. 105–109.

Конкурентоспроможність людського капіталу залежить від впливу соціальних змін на систему освіти, що забезпечує ефективність розвитку суспільної діяльності завдяки створенню інновацій»²⁴⁰.

Глобалізація інформаційного та комунікаційного простору позитивно впливає на міжнародний обмін студентами, діячами науки та культури, представниками громадських організацій. Як зауважує О. Гомілко: «...поняття «суспільства знань», на відміну від поняття інформаційного суспільства, не обмежується сферою технологічного зростання. Воно виражає широкий спектр культурних, етичних, політичних, соціальних, економічних та інституційних трансформацій у їхній плюральній перспективі та нелінійному динамізмі»²⁴¹. Але що стосується населення нашої держави, спостерігається неконтрольована трудова міграція, відтік молоді, як наслідок, втрати людського капіталу країни та уповільнення процесу формування суспільства знань. Шляхи вирішення зазначеної проблеми треба шукати в системі освіти, яка «...в інформаційному суспільстві, заснованому на знаннях, виступає фундаментом економіки, засобом і ресурсом становлення креативної особистості, що володіє навичками та компетенціями для успішної інтеграції і здатної підвищувати свою професійну кваліфікацію протягом усього життя»²⁴².

Але викликає занепокоєння той факт, що в сучасній галузі освіти педагогічна діяльність працівників навчальних закладів розглядається у критичному світлі, іноді спираючись на спотворені професійні критерії. У суспільстві знань система освіти повинна ретельно оцінюватись та перевірятись виключно за досягнутими результатами у світлі соціальних наслідків. Студенти, як правило, є однією з найбільш досліджуваних груп щодо різних аспектів навчального процесу, але досягнуті результати складно об'єднати в цілісну базу знань. Наприклад, аналізом інформаційної поведінки студентів закладів вищої освіти займаються психологи, соціологи, педагоги, філософи, економісти, політологи, створюючи потужні міждисциплінарні розвідки, що прагнуть досягти ефективного зв'язку між теорією та практикою, зосередити увагу на взаємодії особистості з інформаційно-комунікаційними технологіями в процесі навчання.

Інформаційна поведінка охоплює цілий спектр людської активності, включаючи цілеспрямовані дії по пошуку, використанню, обміну та створенню інформації. Пасивне, випадкове споживання інформаційних продуктів або їх уникнення, також має значний вплив на поведінку та пізнавальну діяльність особистості. Вивчення інформаційної поведінки дозволяє висвітлити широкий спектр явищ, пов'язаних з функціонуванням інформації в професійному та повсякденному житті, традиційному та віртуальному суспільстві.

Наукові розвідки щодо інформаційної поведінки складаються з прагнення зрозуміти перспективи користувачів у пошуку та використанні інформації, а також соціальні наслідки. Щоб розпізнати досвід користувачів інформації, необхідно зрозуміти як на їх поведінку впливають конкретні ситуації чи спільноти, до яких вони входять. Дослідження інформаційної поведінки у прикладних дисциплінах цікаві теоріями, що пояснюють інформаційні потреби для вирішення практичних проблем та задоволення потреб суспільства. Контекст інформаційної поведінки студента складається з таких елементів, як оточення, навчальні завдання, джерела інформації, час виконання тощо.

Засвоєння норм та правил інформаційної поведінки в процесі професійного навчання дозволить підвищити рівень соціальної адаптації представників всіх груп населення, розвине навички самовдосконалення, позитивно вплине на особистісну та професійну самореалізацію. Економічним наслідком стане подолання суперечностей між продуктивною зайнятістю та штучним створенням низькооплачуваних робочих місць для формального працевлаштування населення. Значна кількість громадян України має досить низький рівень інформаційної культури та відноситься до вразливих верств, що складаються з таких гетерогенних груп, як особи з інвалідністю, жителі

240Цимбал С. Інформаційна діяльність у період глобалізації комунікативних процесів. *Intercultural Communication*. 2018. Vol. 2(5). P. 196.

241Гомілко О. Суспільство знань як виклик раціональності. *Філософія освіти*. 2015. № 1 (16). С. 32.

242Цимбал С. Вклад системы образования в решение проблемы социального неравенства. *International Dialogues on Education: Past and Present (IDE-Online Journal)*. 2016. Vol. 3. № 3. P. 42-43. URL: <https://www.ide-journal.org/wp-content/uploads/2016-volume-3-number-3-вклад-системы-образования-в-реше/>

віддалених населених пунктів, члени багатодітних сімей, мігранти, малозабезпечені громадяни, внутрішньо переміщені особи, хворі на СНІД, туберкульоз, особи, які позбавлення волі на певний строк, безпритульні.

Корисно нагадати, що у вітчизняній та міжнародній практиці функція забезпечення доступу для всіх до освіти є ключовим обов'язком держави перед громадянами. Соціальна нерівність в системі освіти сьогодні залежить від рівня матеріального забезпечення населення, загальної культури, цінностей та моральних норм сім'ї, місця проживання, здоров'я, статі, віку, вимог до абітурієнтів при вступі до навчального закладу. Для попередження критичних невдач у соціальних наслідках щодо проблем відчуження вразливих верст населення від системи освіти, необхідно створити умови для подолання соціальної ізоляції та не обмежувати доступ до навчання в закладах вищої освіти, ускладнюючи соціальні та економічні бар'єри. Це сприятиме зростанню рівня соціальної відповідальності держави перед населенням, дозволить збагатити людський капітал та поступово розбудовувати суспільство знань.

Отже, основні проблеми, розглянуті в тезах, стосуються, по-перше, викликів суспільства знань сучасному українському освітньому процесу та відповіді на них з боку педагогічних практик; по-друге, визначення ролі інформаційної поведінки студентів закладів вищої освіти в навчальному процесі. Зазначені питання вимагають не тільки теоретичного та методологічного обґрунтування, але й повинні бути доведені шляхом емпіричного вивчення інформаційної поведінки студентів закладів вищої освіти, ставлення науково-педагогічного колективу до змін, що вимагає від системи освіти складний процес розбудови суспільства знань. Подальше дослідження обраної теми потребує аргументації щодо зазначеної проблематики з різних точок зору: освітньої політики, теоретичних та методологічних розвідок науковців у галузі вищої освіти, практичних напрацювань викладачів, переконань та очікувань студентів.

УДК 378.1

Чаплінська Оксана
кандидат філософських наук,
завідувач кафедри філософії та політології
Житомирського державного університету імені Івана Франка;
Дягіль Олександра
студентка, Житомирського державного університету
імені Івана Франка

121

Ненасилля як принцип самоорганізації системи вищої освіти

Ідея ненасилля, як одного з найважливіших принципів соціального життя, бере свій початок ще у міфах народів Азії, Європи й Америки, у яких оприявлені розповіді про золотий вік людства, коли всюди панував мир²⁴³. І до сьогодні у всіх сферах життя людини актуалізується прагнення золотого віку. За останні десятиліття в освіті спостерігаємо чи не найбільший вплив ненасилля як політичного чи етико-філософського принципу. Власне сама історія освіти показує еволюцію взаємодії двох учасників освітнього процесу з рівня суб'єкт – об'єктних відносин до суб'єкт – суб'єктних відносин. Освіта ХХІ століття, а особливо вища, постає як складне й багатогранне суспільне явище, функціональним призначенням якого є передусім передача, засвоєння і творча переробки знань та соціального досвіду, що виражається в навчанні й вихованні, тобто можемо говорити про освіту як соціокультурну систему навчальних і виховних форм діяльності²⁴⁴.

²⁴³ Лисак І. Історико-філософські аспекти проблеми ненасилля. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Вип. 30: Педагогіка. Психологія. Філософія, 2013. С. 763.

²⁴⁴ Кадієвська, І. А. *Цінності освітнього гуманізму в контексті глобалізації*. Дис. на здобуття наук. ст. док. філос. наук. Одеса, 2011. С. 11.
